Energimyndigheten

2026

Utvärdering av övning inom energisektorn

Kort vägledning för syfte, metod och erfarenhetsåterföring

Energimyndigheten

Innehåll

Översikt över utvärderingsmetodiken 3

Varför utvärdera övningar? 4

Metod för utvärdering 5

Erfarenhetsåterföring och långsiktig utveckling 8

Översikt över utvärderingsmetodiken

Denna sammanfattning beskriver de viktigaste delarna i handboken för utvärdering av övning inom energisektorn och är framtagen för att ge en snabb och lättillgänglig överblick av arbetet med övningsutvärdering. Syftet är att tydliggöra varför utvärdering är en central del av övningsverksamheten, vilka vinster som skapas genom ett strukturerat arbetssätt och hur erfarenheter kan omsättas till långsiktig utveckling och stärkt förmåga. För den som vill fördjupa sig ytterligare finns den fullständiga handboken som stöd.

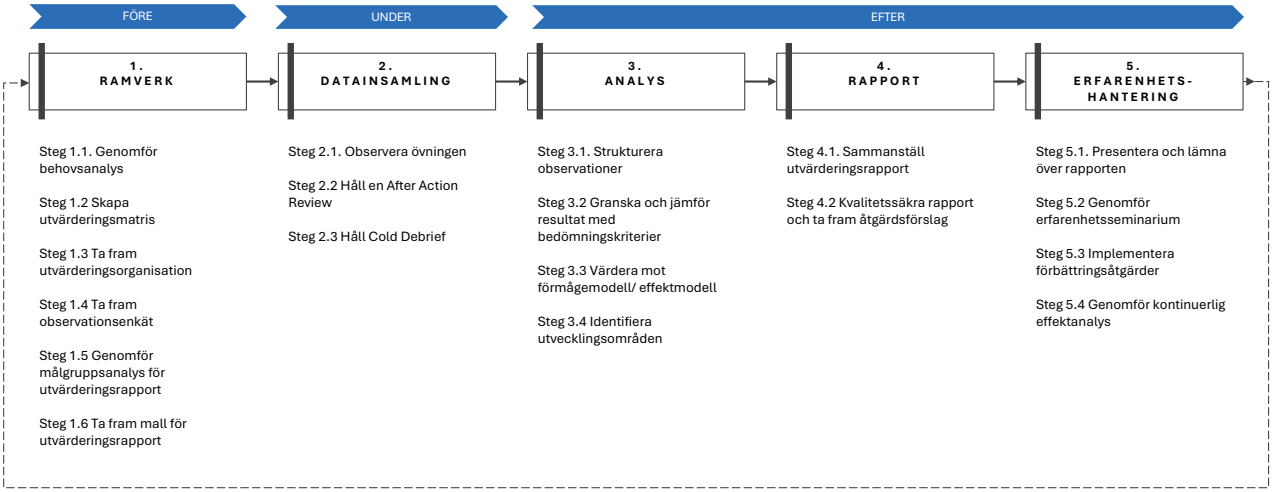
Varför utvärdera övningar?

Övningar är en viktig del av arbetet med att stärka beredskap och krishanteringsförmåga inom energisektorn. Genom att öva får organisationer möjlighet att pröva sina arbetssätt, beslutsprocesser och former för samverkan under realistiska förhållanden. Övningar bidrar samtidigt till att synliggöra beroenden, risker och utvecklingsbehov som annars kan vara svåra att identifiera i det dagliga arbetet.

Den största vinsten med övning uppstår dock inte enbart under själva genomförandet, utan i hur erfarenheter tas om hand efteråt. En strukturerad utvärdering gör det möjligt att förstå vad som fungerade väl, vilka utmaningar som uppstod och vilka förbättringar som behöver genomföras för att stärka verksamhetens förmåga över tid.

Ett systematiskt utvärderingsarbete bidrar till förbättrad samverkan mellan aktörer, tydligare roller och ansvar samt bättre förmåga att skapa gemensam lägesbild och fatta beslut under tidspress. Det skapar också organisatoriskt lärande genom att erfarenheter omsätts till utvecklade rutiner, arbetssätt och planer. För deltagarna innebär övningar dessutom ökad trygghet och erfarenhet av att hantera komplexa situationer i samverkan med andra.

Utvärderingsmetodik

Metod för utvärdering

En framgångsrik utvärdering bygger på ett strukturerat arbetssätt före, under och efter övningen. Figuren ovan visar den övergripande metodiken och hur arbetet följer hela övningsprocessen – från planering och datainsamling till analys, rapportering och erfarenhetshantering. Genom hela processen behöver utvärderingen vara integrerad i övningsplaneringen och fungera som en naturlig del av övningens genomförande och uppföljning.

1 Före övningen

Arbetet inleds med att tydliggöra varför övningen genomförs och vilka förmågor som ska prövas eller utvecklas. I denna fas fastställs syfte, mål och indikatorer för utvärderingen. Det handlar om att skapa en gemensam förståelse för vad organisationen vill lära sig och vilka frågor utvärderingen ska ge svar på.

Det är också i denna fas som utvärderingsorganisationen etableras.

I denna fas behöver organisationen bland annat:

- definiera syfte, mål och indikatorer
- skapa utvärderingsorganisation
- ta fram observationsunderlag
- planera erfarenhetsåterföring
- och förbereda rapportstruktur och metodstöd

Roller och ansvar behöver vara tydliga och observatörer och utvärderare ska ha rätt stöd och metodik för att kunna genomföra sitt arbete på ett enhetligt sätt. Redan under planeringsfasen bör man även besluta hur erfarenheter ska återföras och hur resultaten ska användas i verksamhetsutvecklingen efter övningen.

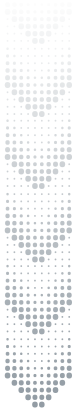
2 Under övningen

Under övningen samlas observationer och erfarenheter in genom strukturerad datainsamling. Fokus ligger på att dokumentera hur beslut fattas, hur samverkan fungerar och hur information delas och hanteras under övningens gång.

Observationerna kompletteras med dialog och reflektion genom exempelvis After Action Review, där deltagarna direkt efter övningen ges möjlighet att beskriva vad som fungerade väl, vilka utmaningar som uppstod och vilka lärdomar som bör tas vidare. Detta ger en viktig komplettering till observatörernas iakttagelser och bidrar till en mer nyanserad helhetsbild.

Under genomförandet är det särskilt viktigt att:

- dokumentera observationer strukturerat
- följa upp mål och indikatorer
- fånga deltagarnas reflektioner
- planera erfarenhetsåterföring,
- och säkerställa att viktig information inte går förlorad

3 Efter övningen

Efter övningen analyseras det insamlade materialet i relation till övningens mål och indikatorer. Analysen syftar till att identifiera styrkor, utvecklingsområden och förbättringsbehov samt att skapa förståelse för varför vissa delar fungerade bättre än andra.
Resultatet sammanställs därefter i en rapport som tydligt beskriver slutsatser, rekommendationer och förslag till förbättringsåtgärder. Rapporten bör vara lätt att förstå och anpassad till mottagarnas behov så att den kan användas som ett konkret stöd i fortsatt utvecklingsarbete.

Efter övningen bör organisationen:

- analysera resultat mot mål och indikatorer
- identifiera styrkor och utvecklingsområden
- formulera rekommendationer
- genomföra erfarenhetsseminarium
- och följa upp förbättringsåtgärder över tid

Erfarenhetsåterföring och långsiktig utveckling

Den största vinsten med en övning uppstår först när erfarenheter omsätts till konkret utveckling i verksamheten. Själva övningen skapar möjlighet att identifiera styrkor, brister och utvecklingsbehov, men utan en tydlig process för erfarenhetsåterföring riskerar lärdomarna att stanna i rapporten och aldrig leda till faktisk förändring.

Erfarenhetsåterföring handlar därför om att skapa en långsiktig förbättringscykel där resultat från övningar används för att utveckla arbetssätt, stärka samverkan och förbättra organisationens förmåga över tid. Det innebär att erfarenheter inte ska hanteras som ett separat projekt efter övningen, utan integreras i verksamhetens ordinarie planering, styrning och utvecklingsarbete.

För att erfarenhetsåterföringen ska bli framgångsrik behöver ansvar och uppföljning vara tydliga redan från början. Det bör framgå vem som ansvarar för att driva olika åtgärder vidare, vilka resurser som krävs och hur uppföljning ska ske. Rekommendationer och förbättringsåtgärder behöver vara konkreta, genomförbara och kopplade till tydliga mottagare i organisationen.

Ett viktigt steg i processen är att genomföra erfarenhetsseminarium efter att rapporten färdigställts. Seminariet skapar möjlighet för deltagare, beslutsfattare och ansvariga funktioner att tillsammans diskutera slutsatserna från övningen och omsätta dem till prioriterade åtgärder. Genom dialog och gemensam reflektion skapas både förståelse och förankring för det fortsatta förbättringsarbetet.

En effektiv erfarenhetshantering innebär också att organisationen följer upp om genomförda åtgärder faktiskt fått önskad effekt. Det kan exempelvis handla om att:

- kontrollera om nya rutiner har införts
- följa upp om ansvar och roller blivit tydligare
- bedöma om samverkan fungerar bättre
- eller se om tidigare identifierade brister minskat vid nästa övning

När erfarenheter återförs systematiskt skapas ett kontinuerligt organisatoriskt lärande där varje övning bidrar till att successivt stärka verksamhetens robusthet och förmåga att hantera framtida störningar, kriser och höjd beredskap.

För fördjupning och detaljerad metodik hänvisas till den fullständiga handboken för utvärdering av övning inom energisektorn.

Energimyndigheten